

Азәрбајҹан ҺП МҢ-һын Һәтиман-сијаси журналы

ДИАЛОГ

17

1990

Надир тапынты

КЭЛБЭЧЭР торпагы тарихи мәнбэләр хэзинэ-сидир. Лакин чох-чох тээссүфләр олсун ки, биз тарихин јадикарлары олан гэдим гала вә абидэләримизи, гәбристанлыг вә јазылы дашларымызы лазымынча гору-муруг. Горумаға биздә төпәр олмасы бир јана дурсун, өзүмүз дә көкүмүзә балта чалырыг, өз гара эмәлли әлләримизлә тарихимизи мәнв едир. Дәфәләрлә гәзетдә һәјәчән тәбили чалмағымыза бах-мајараг рајонумузда тарихи абидәләрә гаршы лагејдлик һөкм сүрмәкләдир. Белә ол-масајды абидәләримизин дүрүст учоту апарылар, онларын вәзијјәти вә горунмасы барәдә тәсирли тәдбирләр көрүләр-ди.

Рајонумузун Хос мешәсин-дәки милјон манатларла дәјәри олан абидәнин партладыл-масы, Лачын гајасындакы әл-чатмаз мөчүзәли бинанын да-ғылмасы, Маһраса дејилән јердә икинчи мағаранын да-виран гојулмасы, Гәдим мә-зарларын ики ајағлы «кор-ешәнләр» тәрәфиндән алт-үст едилмәси, онларча белә кеч-мишин јадикарларынын аман-сыз гәсдләрә мәруз галмасы бағышланылмаздыр. Белә дө-зүлмәси мүмкүн олмајан һал-ларын бир даһа баш вермә-

мәси үчүн чох чидди вә гәти тәдбирләр көрүлмәлидир.

Музејимиздә тарихимиз үчүн хусуси әһәмијјәти олан надир тапынтылар вардыр. Чох ма-рағлы надир бир тапынтыны бу күнләрдә музејимизә ке-лог Фәхрәддин Алыјев тәгдим етмишдир. Бәри башдан бу хејрхаһ ишинә көрә она өз дәрин тәшәккүрүмүзү билди-ририк. Һаггында данышдығы-мыз надир тапынты һопурлу чајынын ајағындакы гәдим гәбристанлыгдә ашкар едил-мишдир. Бу тапынты мөзар баш дашыдыр. Дашын јухары-сындан бир хејли һиссәси ғы-рылыб јох олмушдур. Ахта-рыш нәтичәсиндә һәмин ғы-рығы тапа билмәдик. Әлимиз-дә олан башдашынын узунлу-ғу 53 сантиметр, орта ени 35 сантиметрдир.

Бәс башдашынын чох ма-рағлы вә һәддиндән артыг та-рихи әһәмијјәтли олмасынын сәбәби нәдир?

Гәбир дашынын јухарысын-да дөрдкүнч ојманын ичәри-синә әрәб рәгәмләри илә «132» јазылмыш, ојманын әтрафла-ры хачларла бәзәдилмишдир.

Бәли, әрәб рәгәмләри вә хач ишарәси!

Көрәсән бу нечә мүмкүн ол-мушдур?

Әввәлчә «132» рәгәми һаг-гында. Бу о демәкдир ки, баш-дашына һәмин рәгәм јазылан адам һичри тарихинин 132-чи илиндә вәфат етмишдир. Мә-лум олдуғу кими һичри тари-хи Мәһәммәд пејгәмбәрин

Мәккә шәһәриндән Мәдинә шәһәринә көчдүјү — һичрәт етдији күндән башлајыб. Бу һадисә бизим ишләтдијимиз тәғвимин 22 ијул 622-чи илин-дә баш вермишдир. Беләлик-лә, ајдын олур ки, башдашы-ны әлдә етдијимиз шәхс 754-чү илдә вәфат етмишдир. Де-мәли, һәмин адам 1236 (1990—754) ил бундан әввәл дүнја-дан көчмүшдүр.

Әкәр бу торпагда ермәни-ләр јашамыш олсајды (гон-шуларымыз буну тәкидлә ид-диә едирләр) онда мөзар да-шынын тарихи әрәб рәгәмлә-ри илә јазылмазды.

Адыны чәкдијимиз 754-чү илдә бизим инди јашады-ғымыз торпагда јаша-јан албанлар мүсәлманлы-ғы јеничә гәбул едирдиләр. Онлар әрәб јазысына кечсәләр дә, һәлә дә хача ситајиш ет-мәкдән дә јаха гуртара бил-мәмишдиләр. Буна көрә дә мөзар дашы һәм әрәб рәгәмлә-ри илә јазылмыш, һәм дә хач-ла бәзәдилмишдир.

Јухарыдакылардан белә бир инкарәдилмәз нәтичә чыхыр

ки, индики Кәлбәчәр рајону эразисиндә ермәниләр јох, ал-банлар јашамышдыр. Тапыл-мыш бу башдашы мәнасыз вә әсассыз иддиачыларә ән ту-тарлы мадди чавабдыр.

Шүбһә етмирик ки, әлдә еди-лән мөзар дашынын тарихи әһәмијјәтли надир тапынты олдуғу һамамыза ајдын олду. Рајонумузда белә тапынтылар чох олур. Тээссүфләр олсун ки, онлар музејә тәһвил ве-рилмир, сындырылыб мәнв едилир. Унутмамалыјыг ки, һәмин тапынтылары көз бәбә-ји кими горумаг әвәзинә, он-лары тәләф етмәклә өзүмүз тарихимизин үстүндән гара хәтт чәкирик. Рајонумузун вә республикамызын бүтүн әһа-лисиндән хаһиш едирик ки, тапдығлары гәдим әшјалары музејә тәһвил версинләр, аби-дәләримизин горунмасына ел-ликлә көз гојсунлар. Үрәкдән инанырам ки, белә дә олачаг-дыр.

Шамил ӘСКӘРОВ,
Кәлбәчәр рајон тарих-дијар-шүнаслыг музејинин дирек-тору.